

Видатні діячі товариства “Рідна школа”: Остап Макарушка і Антін Гладішовський

В ній плекаєсь рідне слово,
В ній надія на обнову,
В ній виллєсь, наче море,
Струя світла у простори
І огріє хлопські тини,
І проміння в хату кине,
І розжене тьми докола
Українська Рідна Школа.

К. Малицька.

Вони очолювали “Рідну школу”: **Остап Макарушка** (голова товариства у 1910–1911, 1915–1919 рр.) та **Антін Гладішовський** (голова товариства у 1914, 1919–1923 рр.). Їх життя і діяльність – це яскравий приклад безкорисливого служіння ідеї, подвижництва, бажання зробити свій посильний внесок у розв’язання освітньо-шкільних проблем.

Макарушка Остап (1867–1931 рр.) – український педагог, учений, громадський і культурно-освітній діяч, публіцист. Самовідданий, невтомний трудівник, скромна, вимоглива людина, видатний громадянин і патріот України – так характеризували його соратники-народовці.

Публіцистика Остапа Макарушки

(статті, нариси, реферати, звернення, повідомлення)

1. Батьківські кружки : [стаття] / Остап Макарушка // Українська школа. – 1926. – Т. 1 (XXXV), зш. 15–16. – С. 1–9.
Про створення батьківських комітетів при школах для допомоги у виховному процесі, а також виховання високої моральної культури у молоді.
2. Бібліографія : [книжки, часописи] / Остап Макарушка // Українська школа. – 1929. – Р. XIV, чис. 1–4. – С. 111–146.
Подано методично-рекомендаційні поради педагогам, яку саме літературу необхідно прочитати і використати у щоденному процесі виховання і навчання молодого покоління.
3. В справі гімназій “Рідної Школи” : [стаття] / Остап Макарушка // Рідна школа. – 1927. – Р. 1, чис. 4. – С. 8–9.
Зазначено про необхідність створення якісної загальноосвітньої школи.
4. Вартість реальних предметів науки для ідеї національного образования : [стаття] / Остап Макарушка // Наша школа. – 1917. – Р. VIII, зш. 5–6. – С. 36–46.
5. Вихованє хлопця а дівчини : [стаття] / Остап Макарушка // Наша школа. – 1918. – Р. IX, зш. 1–2. – С. 17–28.
Про виховання, навчання та суспільно корисну працю молодого покоління.

6. Впливи війни на виховане : [стаття] / Остап Макарушка // Наша школа. – 1917. – Р. VIII, зш. 3–4. – С. 1–18.
Зазначено: "Метою педагогії є виховувати молодіж для будучности, не для теперішности, тож її обовязком є, ту будучність збагнути, її потреби передвидіти". Крім того, кожний учитель повинен своєю працею намагатися зацікавити молодь не тільки до вивчення предмету, але й до праці.
7. До реформи навчання української мови й письменства в гімназіях : [стаття] / Остап Макарушка // Рідна школа. – 1927. – Р. 1, чис. 4. – С. 7–8.
8. До реформи середньої школи : [стаття] / Остап Макарушка // Українська школа. – 1930. – Чис. 2. – С. 6–16 ; Чис. 3–4. – С. 12–17.
Розглянуто питання перебудови середньої школи.
9. Індивідуалізування в навчанні : [стаття] / Остап Макарушка // Українська школа. – 1925. – Т. 1 (XXXII), зш. 4–6. – С. 3–14.
10. Кілька заміток в справі української граматичної термінології : [стаття] / Остап Макарушка // Українська школа. – 1926. – Т. 1 (XXXV), зш. 17–18. – С. 20–24.
11. Куренда перемиского єпископа Івана Снігурського з р. 1827 : причинок до історії нашої церкви від часу ревіндикації (1772) Галичини до Австрії / з приватної збірки подав Остап Макарушка // Записки НТШ. – 1895. – Т. VIII. – С. 8–12.
12. Методичне навчання укр[аїнської] мови в сер[едніх] школах : [реферат] / Остап Макарушка // Українська школа. – 1926. – Т. 1 (XXXV), зш. 13–14. – С. 55–57. – 3 товариства "Учительська громада".
13. Найстарший устав української школи : [стаття] / Остап Макарушка // Рідна школа. – 1927. – Р. 1, чис. 2. – С. 3–4.
Розглянуто питання про можливість реформування школи. Зазначено: "Нехай Комісія візьме під всесторонню зрілу розвагу всі духові й матеріальні потреби нашого народу й нехай для заспокоєння тих обох потреб добере програму справді творчої школи".
14. Непропаца праця : [стаття] / Остап Макарушка // Рідна школа. – 1927. – Р. 1, чис. 4. – С. 9–10.
Йдеться про нагальну потребу переглянути всю програму виховання, навчання і створення різних типів школи.
15. Огляд літературної діяльності Митрополита Іпатія Потія: реферат виголошений на академії в честь Іпатія Потія д. 8/XII 1913 / О. Макарушка // Нива. – 1913. – Чис. 24. – С. 706–713.
16. Основи і напрям народного виховання : [стаття] / Остап Макарушка // Наша школа. – 1916. – Р. VII, зш. 2 і 3. – С. 14–26.
Про необхідність виховання у молоді любові до своєї землі, до рідної мови, до своїх предків, до рідної історії, літератури, мистецтва, до рідних звичаїв, культури, всього, що надбали й збудували попередні покоління – так окреслено головні завдання школи.

17. Перебудова середньої школи : [стаття] / Остап Макарушка // Українська школа. – 1927. – Р. XIII, чис. 2–3. – С. 15–28 ; Р. XIII, чис. 4. – С. 3–14.
Йдеться про нагальну потребу реформування шкіл та навчальних планів.
18. Перша ластівка : [стаття] / Остап Макарушка // Нові дороги в начаню. – Львів, 1918. – С. 1–3. – (Видане Укр. Педагогічного Товариства "Секція видавнича").
Про відродження народної школи на нових засадах.
19. Під ювілей "Рідної Школи" : [стаття] / Остап Макарушка // Діло. – 1931. – 11 січ. (чис. 7). – С. 3.
Про історію заснування товариства, розбудову національного шкільництва та здобутки на освітньо-виховній ниві.
20. Потреби хвилі : [стаття] / Остап Макарушка // Українська школа. – 1927. – Р. XIII, чис. 1. – С. 1–2.
Йдеться про головне завдання часу – перебудову загальноосвітньої середньої школи.
21. Початки нового українського письменства в Галичині : [стаття] / Остап Макарушка // Україна. – 1928. – Кн. 2 (27). – С. 41–46.
Зазначено, що: "...пробудження національної свідомости саме під виключним майже впливом живого слова української пісні й історії дало нам бажані наслідки".
22. Русь – Русини – Українці : [нарис] / Остап Макарушка // Ілюстрований народний календар т-ва "Просьвіта" на рік 1908. – У Львові, 1908. – Р. XXXI, чис. 333. – С. 29.
23. Руські пам'ятки в Кракові : з подорожних записок / Остап Макарушка // Літературно-науковий вістник. – 1903. – Т. 21, [кн. II]. – С. 101–105.
Подано огляд музею кн. Чарторийських, нумізматичного музею Чапського та багатьох інших руських пам'яток у музеях Кракова.
24. Середня освіта дівчат : [стаття] / Остап Макарушка // Громадський вістник. – 1923. – 26 січ. (чис. 19) – С. 2–4 ; 27 січ. (чис. 20). – С. 4–5.
Зазначено необхідність "...придумати такий науковий плян для згаданої середньої школи, щоби ця остання відповіла обом вимогам: підготувати дівчину до життя і разом з тим до висших студій". Виходячи з цього, можна зауважити, що кожна школа обов'язково має підготувати нове покоління для успішної діяльності в майбутньому.
25. Словар українських виразів, перенятих з мов туркських : причинок до професорської діяльності дра Ом. Огоновского / подав Остап Макарушка // Записки НТШ. – 1895. – Т. V. – С. 1–14.
26. Справозданє з діяльності виділу Наукового товариства імени Шевченка у Львові за час від 1 січня до 31 грудня 1895 р. / Остап Макарушка (секретар), Олександр Барвінський (голова) // Записки НТШ. – 1896. – Т. X. – С. 1–5.
27. Suplika sukcesorow Gonty u Zelezniaka : памфлет політичний з часів першого розбору Польщі / подав Остап Макарушка // Записки НТШ. – 1895. – Т. VI. – С. 1–6.

28. Учені розмови Никольця з татуськом : [наук. статі з історії літератури] / Остап Макарушка // Дзвінок. – У Львові, 1896.

Зі змісту:

I. Про найдавніше письмо Славян. – Чис. 3. – С. 42–44 ; II. Жите і діяльність св. Кирила і Methodія. – Чис. 4. – С. 59–61 ; III. Початки письменства на Руси. – Чис. 5. – С. 74–76 ; IV. Про Літопись Нестора. – Чис. 6. – С. 85–88 ; V. "Правда руска" збірник руских прав з XI віку. – Чис. 7. – С. 100–102 ; VI. Старорускі пісні народні і казки. – Чис. 8. – С. 124–126 ; VII. "Слово о полку Ігоревім", поема з XII століття. – Чис. 9. – С. 133–136 ; VIII. Упадок духового життя на Руси. – Чис. 10. – С. 150–152 ; IX. Памятники письменства з II. періоду. – Чис. 11. – С. 166–168 ; X. Волинсько-галицька літопись. – Чис. 12. – С. 189–191 ; XI. Огляд III. періоду нашої літератури. – Чис. 13. – С. 198–200 ; Чис. 14. – С. 215–216 ; Чис. 15. – С. 234–237 ; XII. Перші друкарі руских книжок. – Чис. 16–17. – С. 264–267 ; XIII. Петро Могила. – Чис. 18. – С. 286–288 ; XIV. Духовні писателі XVII і XVIII віку. – Чис. 19. – С. 294–297 ; XV. Літописці козацькі. – Чис. 20. – С. 314–315 ; XVI. Письменство релігійно драматичне. – Чис. 21. – С. 330–331 ; XVII. Книги законів світських і церковних. – Чис. 22. – С. 346–348 ; XVIII. Коротенький огляд цілої старорускої літератури від XI до XVIII віку. – Чис. 23. – С. 358–360.

29. Учені розмови Никольця з татуськом : [наук. статі з історії літератури] / Остап Макарушка // Дзвінок. – У Львові, 1897–1899. – Ч. 2.

Зі змісту:

I. Початки нашого нового письменства. – 1897. – Чис. 1. – С. 6–8 ; II. Іван Котляревський і його твори. – Чис. 2. – С. 29–31 ; Чис. 3. – С. 38–40 ; III. Петро Артемовський-Гулак. – Чис. 4. – С. 58–60 ; IV. Григорій Квітка-Основьяненко. – Чис. 5. – С. 69–71 ; Чис. 6. – С. 90–92 ; V. Тарас Шевченко. – Чис. 7. – С. 107–109 ; Чис. 8. – С. 117–120 ; Чис. 9. – С. 138–140 ; Чис. 10. – С. 154–157 ; Чис. 11. – С. 164–166 ; Чис. 12. – С. 184–187 ; Чис. 13. – С. 206–208 ; Чис. 14. – С. 222–223 ; VI. Амврозій Метлинський. – Чис. 15–16. – С. 237–239 ; VII. Євген Гребінка. – Чис. 15–16. – С. 239–240 ; VIII. Олекса Стороженко. – Чис. 17–18. – С. 283–286 ; IX. Осип Бодяньський і Михайло Максимович. – Чис. 19. – С. 293–296 ; X. Микола Костомарів. – Чис. 20. – С. 312–315 ; XI. Панько Куліш. – Чис. 21. – С. 334–336 ; Чис. 22. – С. 349–352 ; Чис. 23. – С. 363–364 ; XII. Опанас і Марія з Вилинських Марковичі (Марко Вовчок). – Чис. 23. – С. 364–365 ; XIII. Степан Руданський. – Чис. 24. – С. 381–383 ; XIV. Олександр Кониський. – 1898. – Чис. 1. – С. 9–12 ; Чис. 2. – С. 21–23 ; XV. Іван Левицький-Нечуй. – Чис. 4. – С. 59–61 ; XVI. Борис Грінченко (Василь Чайченко). – Чис. 5. – С. 78–80 ; Чис. 6. – С. 94–96 ; XVII. Ще інші українські писателі. – Чис. 7. – С. 110–111 ; Чис. 8. – С. 122–124 ; Чис. 9. – С. 135–138 ; Чис. 10. – С. 156–158 ; XVIII. Стан Галицької Руси при кінці XVIII і на початку XIX століття. – Чис. 11. – С. 174–176 ; XIX. Маркіян Шашкевич. – Чис. 12. – С. 190–191 ; Чис. 13. – С. 204–206 ; Чис. 14. – С. 222–224 ; XX. Письменники-товариші Маркіяна Шашкевича. – Чис. 20. – С. 313–315 ; XXI. Доля галицько-руського письменства по смерті Маркіяна Шашкевича. – Чис. 22. – С. 342–344 ; XXII. Доля галицько-руського письменства від 1860 року. – 1899. – Чис. 1. – С. 10–12 ; XXIII. Ксенофонт Климкович, Федір Заревич, Володимир Шашкевич, Євгеній Згарський. – Чис. 2. – С. 29–31 ; Чис. 3. – С. 46–48 ; XXIV. Основане і діяльність товариства "Просвіта". – Чис. 4. – С. 60–62 ; XXV. Володимир Барвінський. – Чис. 5. – С. 71–73 ; XXVI. Іван Франко. – Чис. 6. – С. 89–91 ; Чис. 8. – С. 123–124 ; Чис. 9. – С. 133–135.

Рецензії

30. Кокорудз І. [Рецензія] / І. Кокорудз // Записки НТШ. – 1897. – Т. XVIII. – Розд.: Бібліогр. (рецензії й справоздання). – С. 58–59. – Рец. на розвідку: Складня причасників в Волинсько галицькій літописі, старорускім памятнику XIII в. / Остап Макарушка. – Львів, 1896. – (Справозданє Дирекції ц. к. академ[ічної] гімн[азії] у Львові за шк[ільний] рік 1896).
31. Макарушка О. [Рецензія] / Остап Макарушка // Зоря. – 1895. – Чис. 8. – С. 157. – Оповідки і критичні замітки. – Рец. на кн.: Іфігенія в Таврії: драма в 5 діях / Вольфганг Гете; пер. Василь Ріленко. – У Львові: накл. перекладника, 1895. – 64 с. – 8°.
32. Макарушка О. [Рецензія] / Остап Макарушка // Зоря. – 1895. – Чис. 14. – С. 278–279. – Оповідки і критичні замітки. – Рец. на кн.: Наша доля: збірник праць ріжних авторів / видає Наталія Кобринська. – У Львові, 1895. – 108 с. – 8°. – (Жіноча б-ка; кн. 2).
33. Макарушка О. [Рецензія] / О. Макарушка // Записки НТШ. – 1895. – Т. V. – С. 83–84. – Рец. на кн.: Історія літературы руской / Огоновскій О. – Львовъ, 1894. – Часть IV. – 347 с.
34. Макарушка О. [Рецензія] / Остап Макарушка // Зоря. – 1895. – Чис. 12. – С. 237–239. – Оповідки і критичні замітки. – Рец. на кн.: Поезії Осипа Маковея. – У Львові: коштом Костя Паньковського, 1894. – 136 с. – 16°. – (Дрібна б-ка; кн. 5).
35. Макарушка О. [Рецензія] / О. Макарушка // Українська школа. – 1925. – Т. III, зш. 7–9. – С. 57–59. – Рец. на кн.: Життя Греків і Римлян / М. Полек. – Львів, 1925. – С. XII+292.
36. Макарушка О. [Рецензія] / О. Макарушка // Записки НТШ. – 1895. – Т. VII. – С. 39–40. – Бібліогр. – Рец. на статтю: Дума обь Алексѣѣ Поповичѣ / Н. О. Сумцовъ. – К., 1894. – (Відбитка з Київської Старини. – 1894. – Т. XLIV).
37. Макарушка О. [Рецензія] / О. Макарушка // Записки НТШ. – 1896. – Т. IX. – Розд.: Бібліогр. (рецензії й справоздання). – С. 39–41. – Рец. на статтю: Über die Abstammung und Bedeutung des Wortes Kmet. Etymologische und rechtshistorische Untersuchung / von Adam Karszniewicz. – Відень, 1895. – 28 с.
38. Макарушка О. [Рецензія] / О. Макарушка // Записки НТШ. – 1898. – Т. XXVI. – Розд.: Бібліогр. (рецензії й справоздання). – С. 8–10. – Рец. на кн.: Dialectologische Merkmale des südrussischen Denkmales a. D. XIII. Jhdte "Žitije sv. Savy" / A. Kolessa. – Берлін, 1896. – С. 203–228, 473–523. – (Відбитка з Philologie).
39. Макарушка О. [Рецензія] / О. Макарушка // Записки НТШ. – 1899. – Т. XXVIII. – Розд.: Бібліогр. (рецензії й справоздання). – С. 8–10. – Рец. на кн.: Geneza poetycznych utworów Markiana Szaszkiewicza / Cyryl Studziński. – Краків, 1896. – 46 с. – (Відбитка з XXVII т. Rozprawy wydziału filologicznego Akademii Umiejętności); Charakterystyka i geneza poetycznych utworów Ambrożego Mietlińskiego. – Краків, 1897. – 51 с. – (Відбитка з XXVI т. Rozprawy Wyzd. Filolog. Akad. Um.); Думки і пісні Амврозія Метлинського / Кирило Студинський. – Львів, 1897. – 99 с. – (Відбитка з часоп. "Руслан").

Літературно-критичні статті про життя і діяльність

40. Біленький Я. Шкільні підручники для середніх шкіл : [стаття] / Ярослав Біленький // Двадцятьп'ятьліття товариства "Учительська громада" : ювілейний науковий збірник. – Львів : накл. т-ва "Учительська громада", 1935. – С. 140–153.
С. 146, 148, 150: Згадки про Остапа Макарушку як перекладача з польської мови.
41. Брик І. Професори-просвітяни : [нарис] / Іван Брик // Двадцятьп'ятьліття товариства "Учительська громада" : ювілейний науковий збірник. – Львів : накл. т-ва "Учительська громада", 1935. – С. 119–125.
С. 120, 121: Згадки про Остапа Макарушку.
42. В. Нарада львівських українців : [повідомлення] / В. // Українська школа. – 1925. – Т. 1 (XXXII), зш. 4–6. – С. 76–78. – Хроніка : З товариства "Учительська громада".
С. 76, 77: Виступ Остапа Макарушки з доповіддю на нараді львівських українців, у якій вказується на завдання вчителя української мови, а також подано проект устрою в середній школі.
43. Герцюк Д. Остап Макарушка : голова товариства у 1910–1911 і 1915–1919 рр. : [нарис] / Дмитро Герцюк // Товариство "Рідна школа": історія і сучасність : наук. альм. / [упоряд. і наук. ред. Д. Герцюк, С. Ярема] ; Львівське Крайове т-во "Рідна школа"; ЛНУ ім. Івана Франка, каф. педагогіки. – Львів, 2001. – С. 180–182. – Ч. 1. – Розд. V: Видатні діячі товариства "Рідна школа".
44. Гординський Я. Наукова і літературна праця українських учителів середніх і вищих шкіл у Галичині в XIX й XX ст. : [стаття] / Ярослав Гординський // Двадцятьп'ятьліття товариства "Учительська громада" : ювілейний науковий збірник. – Львів : накл. т-ва "Учительська громада", 1935. – С. 56–101.
С. 72, 77: Згадки про Остапа Макарушку.
45. Даниш Н. Житє молодіжи укр[аїнської] гімназії в Коломиї : [стаття] / Никифор Даниш // Наша школа. – 1910. – Р. II, кн. 3. – С. 28–39. – II. Бурса філії Руського Педагогічного Товариства.
С. 28: Згадка про Остапа Макарушку.
46. Д-р Остап Макарушка : [некролог] // Діло. – 1931. – 25 листоп. (чис. 265). – С. 1–2. – Без підп.
Зазначено, що Остап Макарушка був людиною чесною, скромною і невибагливою у побуті, але висував великі вимоги до себе та інших у громадському житті.
47. З діяльності У[країнського] П[едагогічного] Т[овариства] : [повідомлення] // Діло. – 1918. – 10 жовт. (чис. 230). – С. 3. – Новинки.
С. 3: Згадка про Остапа Макарушку.
48. З діяльності У. П. Т. : [нарада] // Нові дороги в научаню. – Львів, 1918. – С. 78–79. – (Видане Укр. Педагогічного Товариства "Секція видавнича").
Виступ д-ра Остапа Макарушки з тезою про порозуміння у справі організації народного шкільництва.

49. З'їзд відпоручників філій і кружків тов[ариства] "Учительська громада" / Яр[ослав] Константинович, секретар з'їзду делегатів // Українська школа. – 1926. – Т. 1 (XXXV), зш. 13–14. – С. 60–62. – З товариства "Учительська громада".
С. 61, 62: Згадки про Остапа Макарушку.
50. Кордуба М. Інститут св. Миколая і Остап Макарушка : (жмут споминів) / Мирон Кордуба // Рідна школа. – 1935. – 1 серп. (чис. 15–16). – С. 228–231.
Про громадську і педагогічну діяльність Остапа Макарушки в інституті св. Миколая.
51. Краєвий Шкільний Союз : [історія та завдання] / Михайло Грушевський (голова), Іван Брик (секретар) // Наша школа. – 1910. – Р. II, кн. 1. – С. 1–11.
С. 6, 11: Згадки про Остапа Макарушку.
52. П. М-к. Львівська філія Т-ва "Учительська громада" : [повідомлення] / П. М-к // Українська школа. – 1925. – Т. 1 (XXXII), зш. 4–6. – С. 78–79. – Хроніка : З товариства "Учительська громада".
С. 79: Остапа Макарушку обрано головою Львівської філії.
53. Рубльов О. Західно-українська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914–1939) / Рубльов Олександр; [відп. ред. С. В. Кульчицький]; НАН України, Ін-т історії України. – К., 2004. – 648 с.
С. 159, 203, 216, 218, 220, 222, 258: Згадки про Остапа Макарушку.
54. Стефанович Ю. Звіт з діяльності відділу за час від половини вересня до кінця грудня 1915 р. / Юл. Стефанович, заст. голови // Наша школа. – 1916. – Р. VII, зш. 1. – С. 41–49.
С. 45–47: Згадки про Остапа Макарушку.
55. Терлецький О. Історія "Учительської Громади" (1908–1933) : [стаття] / Омелян Терлецький // Двадцятьп'ятьліття товариства "Учительська громада" : ювілейний науковий збірник. – Львів : накл. т-ва "Учительська громада", 1935. – С. 7–48.
С. 39, 43: Згадки про Остапа Макарушку.
56. Українське Педагогічне Товариство У. П. Т : (начерк організації й стан Т-ва по 30.VI.1924 р.) // Календар товариства "Просвіта" на звичайний рік 1925. – Львів, 1924. – Р. 47. – С. 52–53.
С. 52: Згадка про Остапа Макарушку.
57. Цегельський Р. Др. Остап Макарушка : посмертна згадка / д-р Р. Цегельський // Українська школа. – 1932. – Ч. 2–3. – С. 35–36.
Зазначено: "...Приклад Його праці, повної посвяти, буде нам світити через довгі і довгі літа та вказуватиме вічно, що не зневірю, але вірю у краще майбутнє та невсипуючою працею дійдемо до здійснення наших ідеалів".

Гладишовський Антін (1880–1923 рр.) – відомий економічний, громадський і культурно-освітній діяч Галичини. Ініціативний, відповідальний, мав глибоке розуміння необхідності розбудови українського шкільництва і брав активну участь у цьому процесі.

Звіти та повідомлення

1. В справі звітів з курсів неграмотних : обіжник ч. 4. Львів, дня 10 мая 1913 / підп.: Антін Гладишовський (голова), Константина Малицька (секретарка); Головна Управа У. П. Т., ч. 1971/13 // Вісти з Українських Товариств. – 1913. – Чис. 4, 5 і 6. – С. 1–2. – Додаток до "Діла" ; ч. 133.
2. В справі реорганізації Товариства : обіжник ч. 3. Львів, дня 27 марта 1913 / підп.: Антін Гладишовський (голова), Константина Малицька (секретарка); Головна Управа У. П. Т., ч. 1971/13 // Вісти з Українських Товариств. – 1913. – Чис. 4, 5 і 6. – С. 1. – Додаток до "Діла" ; ч. 133.
3. Комунікат Головної Управи У. П. Т. : [повідомлення] / підп.: за Гол. Управу У. П. Т. Антін Гладишовський (в. р. за голову), Константина Малицька (в. р. секретарка) // Вісти з Українських Товариств. – 1913. – Чис. 4, 5 і 6. – С. 7. – Додаток до "Діла" ; ч. 133.
Йдеться про відкладення загальних зборів Товариства у зв'язку з невирішеними організаційними і реорганізаційними питаннями стосовно кружків товариства.
4. Комунікат з засідання Головної Управи Українського Педагогічного Товариства : [повідомлення] / підп.: А. Гладишовський (голова), Т. Подлуський (секретар) // Учительське слово. – 1922. – Чис. 5. – С. 10.
Зазначено необхідність скликати загальний з'їзд товариства та пропонувати всім кружкам Українського Педагогічного Товариства відновити свою діяльність.
5. Комунікат Українського Педагогічного Тов-а до усіх Кружків Українського Педагогічного Тов-а в краю : [повідомлення] / за Головну Управу Українського Педагогічного Товариства : А. Гладишовський (голова), Т. Подлуський (секретар) // Світло. – 1922. – Чис. 4–6. – С. 132.
Йдеться про необхідність відновлення діяльності всіх кружків, згідно зі статутом товариства.
6. Перший український шкільний конгрес і шкільна вистава : [звіт] / за виконуючий комітет : управа У. П. Т. А. Гладишовський (голова) ; А. Дутчак (секретар) // Наша школа. – 1914. – Р. VI, зш. 2–3. – С. 150–152.

Статті, некрологи та згадки про життя і діяльність

7. Антін Гладишовський : [некролог] // Діло. – 1923. – 14 жовт. (чис. 156). – С. 1. – Без підп.
Зазначено: "Не стало між нами людини, на якій в критичному моменті історії Галицької України спіралася так важна будівля: Рідна школа!". Антін Гладишовський, хоча сам не педагог, але відчував велику значимість "Рідної школи" і з молодих років цікавився справами шкільництва.

8. Антін Гладишовський : [посмертна згадка] // Народний ілюстрований календар товариства "Просвіта" на звичайний рік 1925. – У Львові, 1924. – Р. 47. – С. 89–90. – Без підп.
9. Антін Гладишовський : Голова У[країнського] П[едагогічного] Т[овариства], Директор Краєвого Союзу Кредитового. 12. X. 1923 : [некролог] // Проповіди : додаток до "Ниви". – 1926. – Чис. 6. – С. 92–94. – Без підп.
10. Біленький Я. Українські приватні школи в Галичині : [стаття] / Я. Біленький // Літературно-науковий вістник. – 1922. – Т. LXXVI. – С. 247–258.
С. 254: Згадка про Антіна Гладишовського.
11. Герасимович І. Сучасне наше шкільництво та "Рідна школа" У. П. Т. / Іван Герасимович // Народний ілюстрований календар "Просвіта" на переступний рік 1924. – У Львові, 1923. – Р. 46. – С. 117–124.
С. 122: Портрет Антіна Гладишовського.
С. 123: Згадка про нього.
12. Герцюк Д. Гладишовський Антін (22.05.1860–12.10.1923) : громадський і культурно-освітній діяч, економіст / Д. Д. Герцюк // Енциклопедія сучасної України / [гол. редкол.: Дзюба І. М. (співголова), Жуковський А. І. (співголова), Литвин В. М. та ін.] ; НАН України, НТШ ; Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України. – Київ, 2006. – Т. 5 (Вод–Гн). – С. 650.
13. Гладишовський Антін (22.05.1860–12.10.1923) // Криса Л. Личаківський некрополь : путівник / Любомир Криса, Роман Фіголь ; ред. Ярослав Тучапський ; [передм. Ярослава Дашкевича]. – Львів, 2006. – С. 158.
Галицький громадський і економічний діяч.
14. З діяльності Загально-Української Культурної Ради : [звіт] / з Президії Загально-Української Культурної Ради: Юліян Романчук (президент), Ол. Колесса (І. віцепрезидент) // Учительське слово. – 1916. – Чис. 2–3. – С. 21–26 ; Чис. 4. – С. 52–54.
С. 23: Згадка про Антіна Гладишовського.
15. Загальні збори Товариства Взаємна Поміч українського учительства у Львові : [звіт] // Учительське слово. – 1921. – Чис. 9–10. – С. 1–7.
С. 1: Згадка про Антіна Гладишовського. Крім того, оголошені вітання, листи і телеграми від різних організацій з побажаннями плідної праці учительству.
16. Кубійович В. Українське педагогічне товариство "Рідна школа" / Володимир Кубійович // Ювілейна книга української гімназії в Тернополі 1898–1998 : до сторіччя заснування / за ред. Степана Яреми ; [редкол.: Богдан Габлевич, Павло Джуль, Осип Кравченко та ін.] ; Наук. т-во ім. Шевченка у Львові, Львів. крайове т-во "Рідна школа". – Тернопіль ; Львів, 1998. – С. 689–692.
С. 692: Згадка про Антіна Гладишовського.
17. [Купчинський Р.] Вісти з наших центральних культурно-просвітних і економічних організацій : XI-ті Загальні збори Товариства Краєвий Союз Ревізійний у Львові / Учасник // Господарсько-кооперативний часопис. – 1921. – Чис. 3–4. – С. 21–34.
С. 28, 31: Згадки про Антіна Гладишовського.

18. С. Д. Вісти з "Краєвого Шкільного Союзу" : комісії / С. Д. // Наша школа. – 1912. – Кн. III. – С. 62–64.
С. 62: Згадка про Антіна Гладішовського, як представника фінансової комісії при Краєвому шкільному союзі.
19. Ясінчук Л. Час війни / Лев Ясінчук // 50 літ Рідної школи. 1881–1931. – Львів : наклад. т-ва "Рідна Школа", [1921?]. – Розд. IV. – С. 146–153.
С. 146 : Згадка про Антіна Гладішовського.

Упоряд.: О. Герєга, К. Костишина.